

A CERTIDOC próbajáték margójára

avagy adaptáljuk-e a könyvtári és információs szakemberek európai minősítési rendszerét?

HAIZLERNÉ Lászlóné PÁRDI Bea

1. Előzmények: a CERTIDoc és én

Az információs és kommunikációs technológia gyors fejlődése, a változó használói szokások és szükségletek, az Európai Unió stratégiák és programok, valamint a hazai könyvtárpolitika újabb és újabb kihívások elé állítják a könyvtári szakembereket. A fejlődés tétje és egyben a versenyképes működés elengedhetetlen feltétele a könyvtárosok, információs szakemberek megújulni tudása, kreativitása, együttműködése. Elvárás velük szemben, hogy rendelkezzenek a legújabb szakmai ismeretekkel, de empátiával és toleranciával, nyitottsággal, folyamatos megújulási vágygal is, az „életen át tartó tanulás” igényével. Mindehhez párosul a szakma presztízse, a reális önértékelés képessége, a szakmai identitás és önbecsülés.¹

Napjainkban a legkülönbözőbb területeken születnek modellek a megszerzett tudás, a munkakörnek való megfelelés mérésére és értékelésére. Alapvető elvárás ezekkel szemben, hogy objektív értékelési rendszerként szolgálják a szakmai hozzáértés minél pontosabb megállapítását, a teljesítmény értékelését.

Ehhez, többéves fejlesztés eredményeként, rendelkezésre áll az a kompetenciamodell, amely a könyvtárosokkal, információs szakemberekkel szemben elvárható készségekre, képességekre, a könyvtáros tudásanyagára és műveltségére épít, azok értékelését szolgálja – a CERTIDoc (vagy más néven LIS Euroguide). A CERTIDoc immár öt éve magyar nyelven is olvasható, tanulmányozható, s számos ismertetés, tanulmány is megjelent róla.² Az informatikus könyvtáros

képzésben állandó heves vitatéma kompetencia-kategóriái és „soft skills”-jei, ami számos tárgyban megjelenik, mind az alap, mind pedig a mesterképzésben.

Gyakorló könyvtárosként és a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ informatikus könyvtáros hallgatójaként egyetemi, féléves tantárgyi záródolgozatként felmérést készítettem csoporttársaim körében, arra kérve őket, hogy végezzenek önellenőrzést a LIS Euroguide szakterületei alapján. A dolgozat eredményeinek összegzése során megerősödött bennem, hogy jó lenne mélyebben, szakdolgozati szinten foglalkozni olyan kérdésekkel, mint: milyen széles körben ismerik a hazai könyvtárosok a könyvtáros és információs szakemberek európai minősítési rendszerét? Tudják-e kollégáim, hogy mi ez a modell? Magyarországon gondolkodnak-e a bevezetéséről?

A témaválasztás megerősítését a véletlen hozta. 2010. június 10-én és 11-én a Könyvtári Intézet és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete képzést szervezett a minősítési rendszer adaptálásának előkészítésére, amelyre egy önként vállalkozó játékost kerestek, aki végigviszi a minősítés folyamatát. Tanárnőm, *Bognárné Lovász Katalin* segítségével lettem a közreműködő. Önértékelést kellett készítenem, pályázati dossziét összeállítanom, szituációs játékban részt vennem, amely egy valós élet- és vizsgahelyzetet produkált.³ Mindezek az élmények, a bennem jelentkező megerősítések és kétségek további kutatásokra ösztönöztek egy diplomamunka keretében. Diplomamunkámnak fontos célja volt, hogy összefoglalást adjak az európai könyvtári és információs szakemberek szakmai minősítési rendszeréről, annak létrejöttéről, fejlődéséről, tevékenységéről, a minősítés pontos folyamatáról. Ehhez kapcsolódva elengedhetetlennek tartottam a magyar törekvések összefoglalását, a kapcsolódási lehetőségeket az európai együttműködéshez. Fontos kérdésnek gondoltam a magyar honosítás realitásának vizsgálatát, amit számos oldalról közelítettem meg:

- a már megjelent publikációk,
- az adaptálásban résztvevő szakemberekkel ké-

- szített írásos interjúk,
- elektronikusan készített kérdőíves felmérés,
- illetve saját élmények, tapasztalatok alapján.

A témakörnek gazdag irodalma lett – a Könyvtári Figyelő, a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, valamint a KATALIST is többször foglalkozott vele, a KIT Hírlevélben jelenleg külön CERTIDoc tematikus gyűjteményt is összeállítottak.⁴

A CERTIDoc-modellre, a LIS Euroguide útmutatóra, a pályázás folyamatával és a nemzetközi-magyar történetekkel/törekvésekkel kapcsolatos információkra építve, elsősorban az interjúk és a kérdőíves felmérés eredményei alapján, olyan alapvető kérdésekre kerestem a választ, van-e közös szándék, egységes elkötelezettség a rendszer bevezetésében, és hogy rendelkeznek-e szükséges háttér-információval és ismerettel a könyvtáros kollégák.

2. Van-e realitása a CERTIDoc-nak hazánkban?

2.1. A minősítés célja, haszna – néhány alapinformáció

Az európai minősítés célja: *„Olyan egységes szakmai minősítési rendszer létrehozása, amely az információs szektor legkülönbözőbb területein biztosítja a diplomák, a felkészültség és a szakmai tapasztalat kölcsönös elismertségét, megkönnyítve ezzel többek között a szabad munkavállalást az Európai Unióban.”*⁵

A minősítés eltér a felsőoktatásban megszerzett diplomák akkreditációjától. Nem kiegészítése, s nem is párhuzamos igazolása a felsőfokú képzés zárásaként kumulált tudásnak. Figyelembe veszi ugyan az ott elsajátított műveltséget, de az értékelés szempontjából nem jelent többet, mint az életen át tartó tanulás során vagy a nem formális tanulás alatt elnyert képesség. A meg-

szerezhető bizonyítvány nem diploma, inkább „*minősítő jegy, minősítő címke, védjegy*”, amely az adott személy tudásán alapszik, ám annál sokkal összetettebb kompetenciáit képes bizonyítani munkáltatója, a használók és saját maga előtt is.⁶ Az értékelő rendszer univerzalitása abban rejlik, hogy a kompetenciamodell összeállítói nem csak a könyvtárosokra gondoltak. Ez az eljárás az információs terület bármely részén tevékenykedő szakemberekre is kiterjeszhető, alkalmazható, akik az információs szakma valamelyik ágazatában legalább 3–5 éves gyakorlattal rendelkeznek.

Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy van-e haszna a minősítési rendszernek, akkor a válasz kétségtelenül: igen. Hasznos, mert egyértelmű keretrendszer. Hasznos annak indokán is, mert biztosítottá vált az egységes elfogadása, hiszen európai szinten járul hozzá a szakmai elismertséghez. Eredményes azért, mert mindenki megismerheti a nemzetközi követelményeket, így önmenedzselését ahhoz igazíthatja. Munkavállalás esetén az adott személy piaci értéke bizonyítható. Egy vállalat, egy közgyűjtemény humán erőforrás-politikáját a nemzetközi szinthez tudja viszonyítani, fejleszteni, a továbbképzéseit annak irányába tervezni és lefolytatni. A felsőoktatásban zajló szakképzést alakítani, korszerűsíteni tudják általa. S hasznos azon szakemberek számára is, akik önértékelés céljából veszik górcső alá saját tudásukat, képességüket.⁷

2.2. „Minősített könyvtárban minősített könyvtáros” – megkésett gondolatok?

Magyarország Európai Uniói tagságára az egész ország készült. Az európai színvonal biztosítása nemcsak a gazdaság, az oktatás, az egészségügy számára vált stratégiai célúvá, hanem a közgyűjteményi szakterületen is.

– A 2003–2007 közötti országos stratégia az európai minőségű szolgáltatásokat, a minőségbiztosítást, a minőségfejlesztést, az élethosszig tartó tanulást, a könyvtári rendszer valamennyi tagjának egyenrangú kezelését, az esély-

egyenlőséget irányozta elő. Negyedik pontja a könyvtáros életpálya vonzóbbá tételét fogalmazta meg küldetésül.⁸

- A portálprogram rámutat arra, hogy a könyvtáros nemcsak önmaga fejlesztéséért felelős, hanem azokért a használókért is, akiknek képzetését végzi.⁹
- A „Könyvtári minőségfejlesztési program 21” c. projekt az egységesen magas színvonalú könyvtári szolgáltatások és a különböző könyvtártípusra vonatkozó irányelvek kidolgozásának érdekében jött létre.¹⁰

A Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer (KKÉK) szempontrendszerének segítségével tudja elkészíteni egy közgyűjteményi intézmény (könyvtár) a saját önértékelését. Az értékelés kilenc kritériuma közül a harmadik foglalkozik az emberi erőforrásokkal, mint egy intézmény sikerének meghatározóival, mint egy szervezet legfontosabb értékeivel. Minőségi munkát végző, szakmájában kompetens könyvtáros nélkül nincs minőségirányítás, minőségfejlesztés, minőségmenedzsment. Ott magas a szervezeti kultúra, ahol a szervezet iránt erős az elkötelezettség, és az egyéni célok is elérhetővé válnak. A KKÉK jelzi azokat a kötelező, és ajánlott dokumentumokat, amelyek a minősítési folyamat során az önértékelést hatékonyan támogatják. Az ajánlott dokumentumok között nevezi meg a keretrendszer a munkatársak önvizsgálatára létrehozandót is.¹¹

Összegezve: mind a könyvtárak minősítésére megalkotott keretrendszer, mind az országos stratégiák támogatják küldetésükben a CERTIDoc kompetenciamodelljét. Párhuzamosság vonható a Minősített Könyvtári cím és az információs és könyvtáros szakemberek minősítésének megszerzése között. Csak néhány példa:

minősített könyvtár (KKÉK) **minősített szakember (CERTIDoc)**

- önértékelésen alapszik,
- megmutatja, hogyan változott az értékelt (honnan hová jutott),

- dokumentációs pályázati anyag összeállítása szükséges,
- megmutatja a fejlesztési lehetőségeket,
- értékelő szakmai bizottság dönt róla,
- 5 évre szól,
- meghosszabbítható, visszavonható,
- EU-kompatibilis,
- presztíznövelő címek megszerzését biztosítja.

2.3. Érvek, ellenérvék, vélemények – válogatás az interjúkból

Az *Éric Sutter* és *Agnes Grebot* által vezetett továbbképzés a Könyvtári Intézetben újabb előrelépést jelentett a honosítás felé.¹² A résztvevők megismerték a CERTIDoc működési szabályzatát, a működtetés feltételeit, a problémákat, a tennivalókat, a vizsgáztatás körülményeit és buktatóit. A hazai törekvések legkompetensebbjeit emiatt éreztem megszólítandónak. Interjúalanyaim között volt könyvtárigazgató, aki vezetői státusza mellett oktat, illetve olvasószolgálati munkát és múzeumi feladatokat is ellát; városi könyvtárigazgató; egyetemi-vállalati kapcsolatokért felelős szakember; osztályvezetők és humán erőforrás-képzések koordinátora; könyvtáros; felsőoktatási intézmény tanárai, adjunktusai. A kérdések és válaszok nem teljes tárházát tárom az Olvasó elé, hanem a lényegi meglátásokat kiemelve vagy szó szerint idézve, ám az egyensúlyt megtartva az érvek és ellenérvék között. Polemizálásom abban, hogy van-e egységes elképzelés és közös akarat, hamar választ nyert.

Az első kardinális kérdésre – **„Előreláthatólag mikor indulhat el Magyarországon az információs szakemberek minősítési rendszere?”** – nem született egyöntetű válasz, mivel *„úgy tűnik jelenleg nem egyértelmű sem a szándék, sem az igény a minősítésre.”* Ez a megfogalmazás kifejezi azt a bizonytalanságot, amely körülveszi a rendszert hazánkban. A kételkedők mellett az „optimistább tábor” már 2011-et is elérhető célnak vélte. A legtöbben komolyan hiszik, hogy a CERTIDoc működni fog hazánk-

ban, reális időhatáron, azaz 1–3 éven belül, ám a folyamat bevezetése több feltétel megteremtését igényli. Egyik, hogy legyenek már CERTIDoc-minősítésű könyvtárosaink. A kérdés valójában az, hogy egyáltalán legyen-e valamiféle mérőműszer, értékelő rendszer a szakma kezében? Konszenzus nincs igazán. Igazolja ezt a szakemberek közötti véleménykülönbség is: *„nem érzem fontosnak, hogy a könyvtárosok külső bizottságok előtt szerezzenek minősítést. Nem látom ennek hasznát és értelmét sem, de látom az okozott stresszt, az esetleges bizottságok hatalmát. Nem tudom, mely másik szakmának kell külső bizottságok előtt megmértenie magát, nem kis munkával bizonyítania rátermettségét.”* Bár: *„A CERTIDoc rendszert jobban el tudom képzelni, mint a vezetői értékelés (és az önértékelés) támpontját, irányelveit, bár a legjobb fokozatok szinte elérhetetlen kiválóságot tükröznek, az „átlagos” munkatársak számára riasztóak lehetnek.”*¹³

Bognárné Lovász Katalin tanárnő helyes megoldásnak azt látná, ha *„a Minősített könyvtár és a Könyvtári minőségi díj bevezetésével együtt indulna meg ez a folyamat is. A minősítési folyamatnak egy része lehetne a minősített könyvtárosok számának megadása, ezzel is pontokat lehetne szerezni.”* Viszont maga is érzi, hogy a szakmában ennek még nem jött el az ideje, különösképpen, amikor megélhetésért küzdenek a könyvtárak és könyvtárosok.

© **Kulcsfontosságú tennivalók és a bevezetést gátló tényezők?**

A két legfontosabb lépés: a döntéshelyzetben lévő szakemberek meggyőzése a minősítés előnyéről, illetve egy szervezet megbízása vagy létrehozása, amely egyértelműen felvállalja a CERTIDoc ügyét. A minősítési eljárás feltétele egy olyan működő testület, amely az adminisztrációtól kezdve, a minősítés levezénylésén át, egészen a tanúsítvány kiadásáig átfogja a folyamatot. A kérdés, hogy ki? Vélemények szerint az *„MKE-nek kellene lépnie”* az ügy érdekében, több aktivitást kellene nyújtania. *„2007-ben a «Versenyképes ország, versenyképes könyvtá-*

rossal» projektben elkötelezte magát a rendszer elfogadása és alkalmazása mellett. Feladata lenne a minősítő bizottságok felállítása és az értékelést végző munkatársak képzése. Munkájában nyilván szívesen segítene a Könyvtári Intézet is.”¹⁴ A 2011. évi tavaszi MKE tisztújító közgyűlést követően, meg kell bizonyosodni arról, hogy az új vezetőség szintén elkötelezett lesz-e a megvalósítást illetően.¹⁵ A válaszadók többségében tehát az MKE körvonalazódik legoptimálisabb működtetővé, ám tény, hogy civil szervezet szerepe kissé szokatlan a hazai könyvtári hagyományokban.¹⁶ Nem elhanyagolható momentum az sem, hogy kellően ismertek legyenek a CERTIDoc célkitűzései. A könyvtárosokat érdekeltté kell tenni (magasabb fizetés, gyorsabb előmenetel) abban, hogy megszerezni akarják valamelyik nivót. „Emelkedjen a könyvtáros szakmai, társadalmi megbecsülése, és a megbecsülés kivívásáért minél többet meg kell tenni. A fizetési besorolásokat igazítsák a rendszerhez, ne csak az évek elismerése történjen. Ehhez szükség van arra is, hogy a könyvtárak finanszírozása javuljon, valamint a továbbképzési rendszer szakmai és anyagi alapjai biztosítva legyenek és a könyvtáros képzés igazodjon/közéltessen a CERTIDoc-ban fontosnak tartott kompetenciák oktatásához.”¹⁷

Agnes Grebot a minősített szakembereket reklámként, jó gyakorlatként vonná be a megismertetés folyamatába. Legyen néhány önként vállalkozó szakember, aki végigjárja a minősítés útját valamelyik külföldi szervezetnél. Majd „országjáró körútjaik” során elmondhatnák, hogy miképp készültek a vizsgára, mire használható a bizonyítvány, s akár belőlük alakulhatna meg a minősítő bizottság. Ennél nagyobb problémának véli az egyik válaszoló könyvtárvezető, hogy a „szakmai vezetők véleménye megoszlik abban, hogy kell-e egyáltalán ez a rendszer, kell-e a minősítés.”¹⁸ Az egész rendszer bevezetését nemcsak a már említett szakmai megbecsülés, finanszírozási kérdések hátráltatják, hanem az érdektelenség, a nem megfelelő motivációs rendszer, sokszor a belső motiváció és az ismeret hiánya.¹⁹ A CERTIDoc nem egy általános

megoldás, nem húzható rá mindenkire. Csak bizonyos korosztályú, ám különböző képzettségi szintű, és főleg nemzetközi környezetben dolgozó könyvtárosoknak előnyös.²⁰

Az információ- és tudásmenedzsment szombathelyi tanszéki kutatójaként Pálvölgyi Mihály azt várja előzetesen, hogy széleskörűen nyerjen elfogadást, „hogy a könyvtárosoknak számos kompetenciaterületen sokrétű, minimum alapvető kompetenciákkal kell rendelkezniük, s ehhez kapcsolódva néhány kiemelt kompetenciaterületen magasabb szintűekkel. Minden könyvtárosnak ismerete kell, hogy legyen az európai uniós kompetenciaterületekről, azok szintjeiről. Külön hangsúlyozni kell, éppen az EU-s kompetencia-követelményeknek való megfelelés céljából, a nyelvi, szaknyelvi kommunikációs ismereteket. Sokféle könyvtártípus közül a felsőoktatási-kutatási, a megyei, városi könyvtárak, illetve szakkönyvtárak jönnek elsősorban számításba, de jó lenne, ha az általános és középiskolai oktatást szolgáló könyvtárosok számára is egy követhető vezérfonal lehetne.” Konklúzióként Hegyközi Ilona szavaival élne: „Mindenekelőtt a szakma komoly elhatározása (döntése!) kell hozzá.”

© Egyedi, a magyar rendszerre jellemző elképzelések

Ilyen elképzelések nem különösebben fogalmazódtak meg. Tény, hogy a CERTIDoc egy alaposan kidolgozott, standard modellt, s olyan nemzetközi keretkövetelményt, amelyhez igazodnia kell a magyar adaptációnak is. Ugyanakkor, a szinteknek való megfelelés során, számos magyar szempontból fontos elvárás lehet azonosítható. A 2010. júniusi tréning résztvevőiben is megszületett az a gondolat, hogy szükség lenne néhány fogalmat, megnevezést a magyar könyvtárosok számára világosabban megfogalmazni.²¹ Megoldásként a referenciagyűjtemény kibővítését javasolja Agnes Grebot úgy, hogy néhány magyar képzési fokozatra és annak sajátosságaira kellene átformálni. A legfőbb igény, hogy magyar nyelven is teljesíthető legyen az „előminősítés”.

Nemzetközi viszonylatban megfigyelhető, hogy

nincs tömeges jelentkezés a minősítés megszerzésére. 2005–2008 májusa között 12 szakember kapott valamilyen minősítést. Jelenleg a franciaországi ADBS 28 tanúsítványt szerzett szakembert tart nyilván.²² A CERTIDoc Italia 2009-ben 2 minősítést adott ki Olaszországban, 1 technikai és 1 menedzseri nívónak megfelelőt.²³ Joggal merül fel tehát a kérdés, hogy: **lesznek-e pályázóink? Kik és mivel inspirálhatók?** Motiváltak lesznek, vélik:

- azok, akik felismerik a minősítés szakmai jelentőségét;
- a fiatalok, akik ambiciózusak, külföldön is szívesen megmérettetnék magukat, és magasabb beosztásra törekednek;
- azok a könyvtárosok, akik elfogadják szakmai tevékenységük bemutatását kompetenciáikon keresztül, ami még nem egy elterjedt módszer,
- akik képesek annak bizonyítására, hogy e kompetenciákat a megcélzott szint elvárásainak megfelelően tudják hasznosítani;
- akik tanácsadók szeretnének lenni, s könnyebben bekapcsolódhatnak általa a nemzetközi vitákba és oktatásba (ösztöndíjak odaítélése);
- azok az alulképzett könyvtárosok, akik a ledolgozott éveiket és szakmai tapasztalataikat így szeretnék elismertetni;
- akiket presztízs szempontok vezérelnek, mindaddig, amíg a minősítésnek nem lesznek rendelkezésben meghatározott előnyei előléptetésben, fizetésben;
- akik fel tudják használni nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére, illetve nemzetközi projekteken való részvételre;
- alighanem mindenki, aki ad magára.

Különböző tényezők alapján szelektálni lehet azokat a könyvtáros státuszokat, társadalmi köröket, akiknek érdeke lesz a pályázás. Az MKE és a Könyvtári Intézet sokat tett már a megismertetéséért és továbbra is napirenden kell tartani ezt a kezdeményezést, dönteni kell a sorsáról.²⁴ Ösztönzőleg hatna, ha egyértelmű előnnyel járna a munkahelyi előmenetelben vagy éppen az állásinterjúk alkalmával. A szakma garantálná az elismerést úgy felelősségben, mint fizetésben.

Sok elhivatott könyvtáros van közöttünk, akik lesznek annyira motiváltak, hogy hírt adjanak magukról és könyvtárukról. „*Részletes tájékoztatással, esetleg workshopokkal, továbbképzésekkel, a készülő szakdolgozat eredményeinek internetes megjelentetésével: kapcsolódó fórummal, bloggal, twitterrel, esetleges kérdésekre való válaszadással.*”²⁵ A CERTIDoc minősítés komoly eljárási díj megfizetésével jár. Így ennek az összegnek az átvállalásával lehet motiválni a munkatársakat, beosztottakat. Az európai eljárási díjak különböző mértékűek, így itthon is kalkulálni kell ezeket a térítéseket.²⁶ A díjnak fedeznie kell egyrészt a rendszer működtetését, másrészt nem lehet irreálisan magas, mert elriasztja a jelentkezőket. Az adminisztrációs költségek, a bizottsági és a zsűrizést végzők tiszteletdíja több tízezer forint körül valószínűsíthető. Reális díjnak a fizetés minimum 7 – maximum 25%-át tartották.

© **Fontos-e, hogy minél több tanúsítványt szerzett információs szakember legyen?**

A vélemény megoszlik. Hegyközi Ilona szerint: „*fontos lenne, különösen akkor, ha a szisztéma kidolgozói, a nyugat-európai egyesületek ezt országukban működtetik és tovább is fejlesztik. Fontos lenne azt látni, hogy ott sokan megmérettetik magukat, tehát valóban Európa szerte használják és elismerik a CERTIDoc rendszert.*” Európaiság, közös európai gondolkodás érdemi hasznát erősíti Pálvölgyi Mihány is. A kompetencia-felfogás közelebb hoz bennünket a közös európai értékekhez, s ezzel a kompetencia módszertan terén is egységesség bontakozhat ki. „*Akik megszerzik, úttörő szerepet töltenek be, húzóerőt jelentenek. Intenzívebben fejlődhetnek azok a képességek, melyek az EU, és azon belül hazánk versenyképessége szempontjából elengedhetetlenek.*” Hozzájárul a szakma presztízsének növeléséhez, valamint folyamatos és objektív kontrollt jelent a szakmai ütközésség fenntartásában mind egyénileg, mind közösségileg. A másik „tábor” éppen az ellenkezőjét vallja: nem érzik lényegesnek, hogy tömegével jelentkezzenek könyvtárosaink a kompeten-

ciavizsgálatra. Nem a mennyiség a fontos. A szakirodalom és a külföldi minták azt mutatják, hogy nem a minősítettek száma az elérendő cél. *Gaálné Kalydy Dóra* azt tartja elsődlegesnek, hogy „*legyen minősített munkatársunk az 1. szintre, a 2. szintre és a 3. szintre is. Így látható lenne, hogy a minősítés itt azt jelenti, hogy ki miben jó, és nem az ellenkezőjét.*”

Az interjúkérdések utaltak azokra a nehézségekre és elvárásokra, amelyek áthatják a magyar adaptálási tevékenységet. Több lépcsőfokot kell annak érdekében megtenni, hogy tanúsítványt foghasson kezében az első Magyarországon CERTIDoc minősítést szerzett könyvtáros vagy információs szakember. Jelenleg egy dolog biztos, hogy vannak bizakodók, vannak kételkedők, vannak várakozók, és vannak elutasítók. Vegyések az érzések és különféle mélységűek az ismeretek a CERTIDoc-kal kapcsolatban, ezt bizonyítják a kérdőíves vizsgálat eredményei is.

2.4 A CERTIDoc ismeretének vizsgálata – kérdőíves felmérés 2011 elején

A kérdőíves felmérések eredményeit, hiteles és valós képalkotását többen vitatják. Jómagam mégis azt gondoltam, hogy a vélemények összegyűjtése újabb adalék a rendszer honosításához. Kíváncsi voltam:

- mennyire ismert a CERTIDoc;
- akik nem ismerik, mutatnak-e hajlandóságot, hogy erről halljanak;
- akik ismerik, azok milyen mélységű információval rendelkeznek;
- melyik szakmai fórum a legerősebb információforrás e témában;
- a 33 szakterületen nem lehet mindenki azonos képességen, éppen ezért melyik terület az, amely leginkább képzést igényel;
- mit gondolnak a terminológiáról, vagy csak az adaptáláson munkálkodó szakemberek érzik a tárgyalt problematikát;
- fontosnak gondolják-e, hogy egy-egy könyvtártípus vezetésére megbízott információs szakember egy magasabb fokú tanúsítvánnyal rendelkezzen;

Előzetesként le kell szögezmem, hogy a bemutatott eredmények nem reprezentálják maximálisan az országos szakmai véleményt. A beérkezett válaszok mennyisége erre az indok. A hiba több mindenben kereshető. A kérdőív szerkezetében, a téma iránti érdektelenségben, vagy általában a kérdőívek kitöltésével szemben támasztott negatív érzésben, akaratgyengeségben. Összesen 310-en kattintottak az űrlapomra és átlagosan 50-en nem válaszoltak minden kérdésre. Trendek, elvek nem vonhatók le az eredményekből, ám elképzelést, érdekes vélekedést mégis közvetítenek.

© *Szociológiai mutatók*

A válaszadóim átlagéletkora 44 év volt, s legtöbben diplomával rendelkezők. Doktori fokozattal 11 fő, főiskolai és egyetemi oklevéllel 237 fő, középfokú vagy egyéb végzettséggel 12 fő rendelkezett. A legtöbb információ a közkönyvtárosok (45%) közül érkezett. Emellett felsőoktatási könyvtárosok, iskolai könyvtárosok, nyugdíjasok, köztisztviselők, informatikusok, pedagógusok, információs szakemberek és hallgatók töltötték ki a kérdőívet. A főváros-központúság a vizsgálatomban is érződött (25%). A megyeszékhelyekről 33%, városokból 20%, míg a kisvárosokból, községekből 22% mondott véleményt kérdéseimre.

© *„CERTIDoc kérdések” értékelése*

Hallott-e már az információs szakemberek európai minősítési rendszeréről a CERTIDoc-ról?

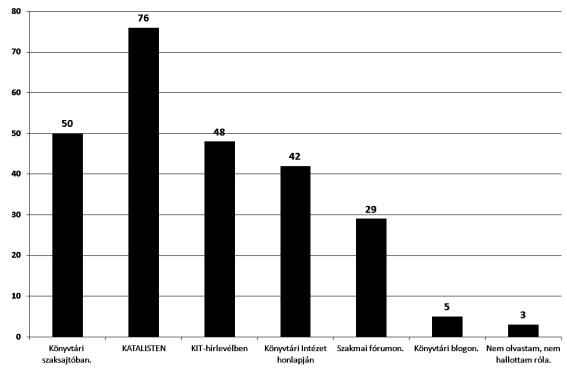
A 235 értékelhető válaszból 140 fő (59,07%) IGEN-nel, míg 95-en (40,08%) NEM-mel válaszoltak. Az utóbbiak közül 82-en ismerni szeretnék a modellt, a minősítés folyamatát. Az elgondolásom bizonyosságot nyert, kevés információval rendelkeznek a kollégák. Mi lehet az oka? Nincs erős szakmai érdekképviselete a referenciának? A „felvállalás” és az érdeklődés hiányát vélem magam. Nagyobb odafigyelést kap a minősítő rendszer, úgy hiszem, ha Magyarországon is révbe ér a CERTIDoc program. Lesz működtető apparátus, lesznek „hívók”, és lesznek jó példával szolgáló minősített szakemberek.

© **Hol olvasott, hol hallott erről a minősítési rendszerről?**

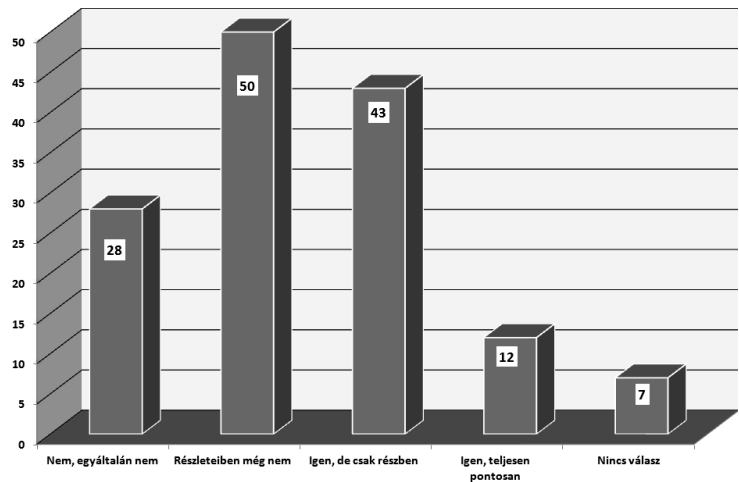
Sokféle információforrás áll rendelkezésére a könyvtárosoknak, ha a szakma elképzeléseiről, új téziseiről, különböző változásairól akar értesülni. A nyilvánosság megteremtésére adott a lehetőség. A minősítő rendszer kommunikálásában vitathatatlan a könyvtárosok levelezőlistájának (KATALIST) léte, működésének aktuális volta. Azt gondolom, a számadathoz hozzájárult Agnes Grebot folyamatos tájékoztató munkája, amelyet a kompetenciamodell megismertetése érdekében tett. A könyvtári szaksajtón belül a TMT, a 3K és a Könyvtári Figyelő került megnevezésre a kitöltők által. Szakmai fórumként a legtöbbet említett forrás az MKE „Versenyképes ország, versenyképes könyvtárosok!” rendezvénysorozata volt.

© **Ismeri-e a minősítés megszerzésének pontos folyamatát? Ismeri-e a CERTIDoc alapjául szolgáló LIS Euroguide kompetenciakategóriáit?**

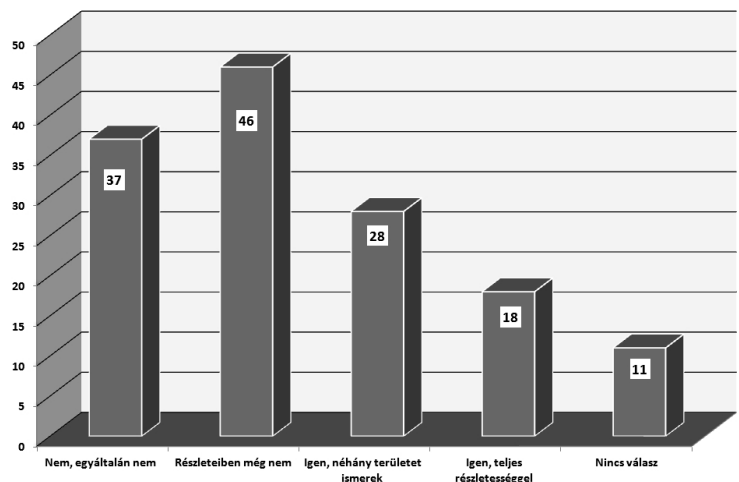
A LIS Euroguide referenciagyűjtemény alapidokumentuma a minősítő eljárásnak. Olyan útmutatásokat – kompetenciák, tulajdonságok, minősítési szintek – tartalmaz, amelyek a pályázó önértékelésének elvégzéséhez elengedhetetlenek. Míg a szakmai fórumok sokszínűsége pozitívan mutatkozott meg, addig a két kérdésre adott válaszok összesítése más eredményeket tükrözött. A CERTIDoc minősítés megszerzésének teljes folyamatát nagyon kevesen ismerték, ahogyan a kompetenciatereket teljes részletességgel szintén nem. A referenciagyűjtemény és a teljes eljárási folyamat további tájékoztatását, tanítását vetítik elő. Saját tapasztalataim (a szituációs játék) igazolják, hogy minősítés követelményeit, szabályait, formuláit tanulni kell.

Információforrások szerinti megoszlás

A minősítés folyamatának ismerete

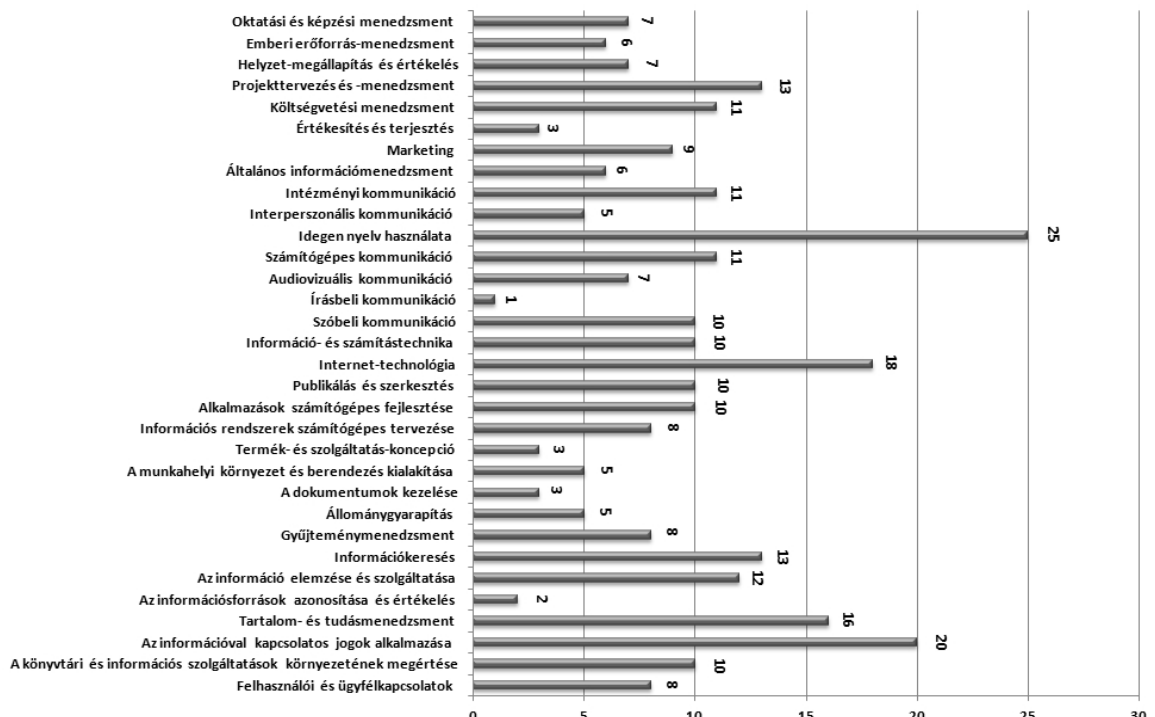
A kompetenciaterelemek ismerete

© *Egyes kompetenciaterületek fejlesztésére irányuló kérdések.*

A LIS Euroguide kompetenciaterületeinek fejlesztésére adott válaszok ötletül szolgálhatnak a különböző akkreditációs tanfolyamok szervezőinek. Az önértékelés eredményeként kirajzolódik a szakterületek erőssége és gyengesége. Szinte minden területen mutatkozott némi továbbfejlődés iránti igény. Az *idegen nyelv* használata látszik a leggyengébb láncszemnek a szakterületek sorában. Információgazdag világunk kontrollját adják, működését szabályozzák az *információval kapcsolatos jogok*. A gyakori változások, olykor a kidolgozatlanság, maga az egész jogkövetés kevésbé teszi szimpatikussá, kezelhetővé a témát. Iránymutatást, tanulást, magyarázatot követelő. Nem meglepő a 3. helyen szereplő *internet-technológia* tanulásának szükségessége, hiszen gyors fejlődése, a megújuló könyvtári alkalmazások és szolgáltatások naprakészséget várnak el. Bizonyosságot nyert a válaszok értékelésével, hogy a LIS Euroguide összeállítói körültekintően jártak el, amikor a 33 kompetenciakategóriát egybegyűjtötték. A

kitöltők 91,34%-a tartotta elégségesnek, sőt ebből 18,90% nagyon is részletesnek a szakterületeket. Ám, ha végiggondoljuk, hogy mennyire sokszínű egyéniség a 21. század könyvtárosa (pl. digitalizál, e-dokumentumokat állít elő és megoszt, távoktatási tananyagot készít, részt vesz közszolgáltatások alkalmazásában és bevezetésében, stb.), akkor már több mint „5 szakterületen” és több mint „33 kritériumban” kompetens. A CERTIDoc aktualizálása, harmonizálása az IT-társadalomban folyamatosan végbemenő változások miatt is indokolt. A korrekciót támasztja alá a Digitális Menetrend, az ésszerű és a fenntartható fejlődés érdekében létrehozott Európa 2020 stratégia egyik eleme is.²⁷ Szűkebb hazánk vonatkozásában a Digitális Megújulás Cselekvési Terv, amely az európai szintű versenyképességhez kapcsolódva idealizálja azt a szakmai és gyakorlati kompetenciát, amely elvárható a szolgáltató emberektől,²⁸ Az innovációt, az alternatívákat szem előtt tartva, az információs szakemberek tevékenységeit újraértelmezve lehet frissíteni a meglévő minősítési rendszert. (Kell is!)

Fejlesztendő kompetenciaterületek

© ***A minősítési szintek, a megszerzhető fokozatok elnevezése***

Önkéntes vizsgámmal hozzájárultam több rejtett probléma azonosításához, amely olykor hasonlóságot mutatott az ADBS által felvetettekkel. Ezek közül is speciális megoldás vár a terminológiára, ugyanis a középső két nivó - a technikai és a menedzseri szint - fogalma nehezen működik magyar vonatkozásban az 'euroreferentiel' értelmezése szerint.²⁹ A technikai megnevezés a hazai könyvtáros szakterületen nem ismert, nincs is erre vonatkozó képesítés. A legtöbb esetben a terminológiát megfelelőnek tartották a válaszadók. Azt gondolom, a vélemények aránya megváltozna, miheyst személyesen tapasztalná meg valaki az önértékelés készítésének és a pályázandó minősítési szint eldöntésének nehézségét. Javaslatok a fogalmakra:

– ***Könyvtári és információs ASSZISZTENS*** – 20% változtatna rajta.

Új formája: végrehajtó; könyvtár és információs szakember – I. szint; könyvtári kisegítő; könyvtárkezelő.

– ***Könyvtári és információs TECHNIKUS*** – 41% mást javasol.

Új formája: szakalkalmazott; tájékoztató; könyvtár és információs szakember – II. szint; projekt-koordinátor; könyvtáros; szakember; könyvtáros asszisztens.

Kapott vélemények: Magyarországon a technikai szint a diploma alatti szintnek felel meg. Ez számomra megegyezik az asszisztens szinttel. Talán a könyvtári és információs elemző (analitikus);

– ***Könyvtári és információs MENEDZSER*** – 25% gondolja a változást.

Új forma: középvezető; könyvtár és információs szakember – III. szint; könyvtáros; szakember (a menedzser nem ért semmihez igazán)

Kapott vélemény: a gyakorlatban konkrét válaszokra van szükség, mely magasabb szintű az előző kettőnél. Javaslat: könyvtár-informatikus, tájékoztató könyvtáros

– ***Könyvtári és információs SZAKÉRTŐ*** – 14% javasol változást

Új forma: felsővezető; könyvtár és információs szakember – IV. szint; könyvtáros; főkönyvtáros/könyvtári tudományos munkatárs

Kapott vélemény: Magyarországon nem működnek ezek a szakmai szintek.

A döntést nem a szakmai tudás határozza meg.

© ***Fontosnak tartja-e, hogy a CERTIDoc-ot mielőbb bevezessék hazánkban?***

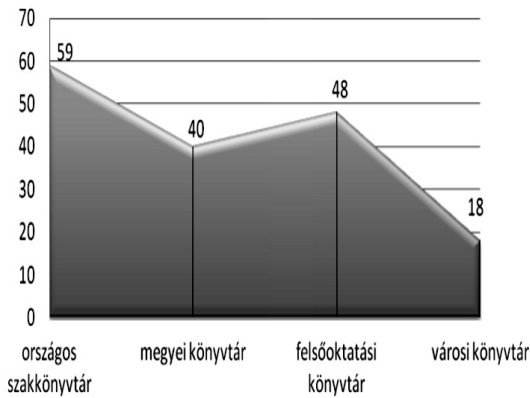
A minősítési rendszer mielőbbi működése nem a legkardinálisabb kérdés a könyvtári szakterületen. Megértem, elhiszem, ám megerősítheti az adaptálókat munkájukban az a tény, hogy fontosnak érezte válaszaidom 36%-a e teendőt. Összhang mutatkozott a kitöltők és az interjúalanyok között abban, hogy ha már EU-kompatibilis rendszert kívánunk adaptálni, akkor a tanúsítvány az Európai Unióban elfogadott legyen, és az információs szakember szakmai önéletrajzát akár helyettesítse is.

© ***Értékelés a különböző típusú könyvtárak vezetéséhez szükséges minősítési szintek megszerzéséről***

Talán azzal kezdeném, hogy kérdőívem utolsó kérdései kiütötték néhány könyvtáros munkatársnál a biztosítékot. Abszurdnak, elfogadhatatlan gondolatnak vélték azon kérdéseimet, amelyek a vezetői követelményekre irányultak. A különböző könyvtártípusok vezetéséhez társított szintek vizsgálatával nem a megszerzés kötelezővé tételét kívántam sugallni. Nem is lehet kötelező, hiszen a rendszert nem erre találták ki, önkéntessége miatt sem. A követelményt a szakmai és gyakorlati tudás birtoklásában, a képességekben, a készségekben, a hozzáértésben érzem. A kérdéssorok inkább szóltak annak az elvárható tudásnak és kompetenciáknak, amelyek a státusszal kell, hogy együtt járjanak, mint magának a tanúsítvány megszerzésének. Összefoglalva az eredményeket, az országos szakkönyvtárak, a felsőoktatási könyvtárak és megyei könyvtárak vezetéséhez a szakértői (4.) szintű tudás a *legfontosabb* elvárás. A megyei

könyvtárak esetében viszont meggondolandó a legmagasabb nivó. A városi könyvtárak vezetéséhez nem követelmény az ilyen magas szintű készség, jártasság, tudás.

Szakértői (4.) szintű minősítés

A menedzseri szintű tudás, kompetencia megléte elvárt mind az országos szakkönyvtárak, mind a felsőoktatási könyvtárak vezetői felé. A megyei könyvtárak irányítására jóval relevánsabb ez a nivó, amelynek erősségét a grafikon is mutatja. A városi könyvtárak vezetésére elegendőbb a menedzseri szint megléte, mint a szakértői.

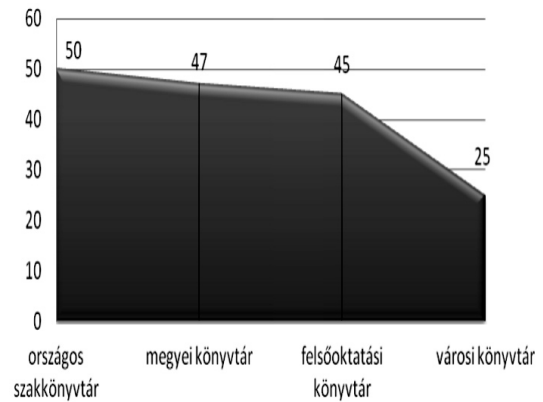
© **Kik lesznek motiváltak abban, hogy a minősítési eljárásban részt vegyenek? -**

Sokféle megítélés, pozitív és negatív kritika érkezett, amelyeket kommentár nélkül is érdemes átgondolásra felsorolni. A hasonló véleményeket összefoglaltam, ám alkalmanként meghagytam a pontos kinyilatkoztatás formáját:

- a vezetők, felsővezetők, középsővezetők, vezetői pozícióra törekvők;
- az MKE és az Informatikai és Könyvtári Kamara (IKSZ) vezetői, akik állandó kapcsolatban állnak a külföldi társintézményekkel és könyvtáros szakmai szervezetekkel.
- Elsősorban a felsőoktatási vagy szakkönyvtárakban lesz ennek jelentősége. A városi könyvtárak (amelyek középkori példával élve a végvárok feladatát látják el a mai könyvtári rendszerben) szépen, csendesen teszik a dolgukat, gyakran magasan és jól képzett szakember gárdával, és nem érdekli őket a minősítés. Gyanítom, hogy a hátuk közepére kívánják.

- Akik felé képzésük során az oktatók természetes megfelelési követelményként említik a CERTIDoc-ot. (Főleg felsőoktatásra gondolok.)

Menedzseri (3.) szintű minősítés

- Akik külföldön, az Európai Unióban szeretnének elhelyezkedni és nem érzik elégnak a hazai diplomát.
- Azok a könyvtárak, amelyek pályáznak a minősített könyvtári címre.
- Akik törekednek az önmegvalósításra, a karrierépítésre.
- Fiatalok, nyelveket beszélő, ambiciózus ifjú könyvtárosok, akiknek fontos a pályán való előrejutás. Ebben különösen akkor lesznek érdekeltek, ha a jogszabályi környezetet (bértábla, előrejutási lehetőségek, vezetői megbízások, stb.) ehhez igazítják, főleg ha a könyvtáros pálya elismertsége a mainál lényegesen nagyobb lesz. Akik a szakma presztízsét szeretnék emelni.
- Egyrészt a munkába álló fiatalok számára elengedhetetlennek tartom az elhelyezkedési lehetőségeik növelése érdekében. Ezen kívül az ambiciózus 30-40-es korosztály. Az 50-es korosztályból a szakma iránt elkötelezett, rugalmas gondolkodású, az újdonságok iránt érdeklődők.
- A szakirányú felsőfokú végzettség nélküliek.
- Akiknek nincs sikerük, kevés az emberi alkalmasságuk, de sokra tartják a papírokat, mert azt hiszik, hogy egy diploma vagy más papír képes elfedni a rátermettség hiányát. Akik az

olvasókkal és a munkatársakkal eredményesek, azok nem kívánnak erről máshonnan pápíron megerősítést, beérik a napi munka örömeivel. Félek, hogy a „szalonhülyék” még több lehetőséget kapnak az önigazolásukra.

- Természetesen a fiatalok, akikkel elhitetik, hogy minél több „iskolába” járnak annál többet fognak tudni. De ameddig ilyen óriási a szakadék a szakmai tudás és a valóságban lévő működési feltételek között, ameddig csak a közvetlen profit kitermelése a cél és nem szakmai szempontok élvezik a prioritást a döntéseknél, addig ez csak egy újabb felesleges ballaszttal terheli ezt az agyonfrusztrált szakmát. (Vagy az lenne a jó, ha a könyvtáros szakemberek is elhagynák az országot, mint az orvosok?) De egyetértek, hogy kellenek szakmai szintmérők, de nem egy kívülről ránk tukmált adminisztratív, költséges működésű rendszer.
- Ha ilyen lassan alakul a magyar adaptálás folyamata a motiváltság elmúlik, ahogy a fenti kérdés is abszurdum, hogy követelmény legyen bármely munkakör vagy vezető poszt betöltéséhez.
- Azok, akik úgy érzik, nem becsülik meg kellőképpen munkahelyükön.
- Alapvetően senki nem lesz motivált, esetleg a független könyvtári tudásmunkás.
- Akik hivatásnak tekintik a pályát, nem csak munkahelynek.

Ha összesíteni szeretném a különböző eredményeket, az egyes pontok gondolatsorát, akkor inkább jutnak eszembe kulcsszavak, mint hosszú tömör sorokat alkotó megfogalmazások, konzekvenciák. Mégpedig azért, mert a kulcsszavak egyértelműen azonosítják az akaratot, a feladatokat. Például: szándék, felvállalás, döntés, elkötelezettség, érdeklődés, érdek, érdeké tenni és válni, tájékoztatás, képzések (a kompetenciák azonosítása, önértékelés, minősítés folyamata), érték, presztízs..., költség.

3. CERTIDoc-kal vagy nélküle?

Jómagam, aki a magyarországi honosítás „kíváncsiskodója” lettem, és nem utolsósorban mint önkéntes játékos, csak egy válasszal élhetek: CERTIDoc-kal! Természetesen ellenérveket is tudnék felhozni az ellenzőket támogatva, ám én az adaptálás mellett állok ki. Nem azért, mert tömegeket megmozgató, forradalmian új találmány, hanem azért, mert rengeteg munkával, nemzetközi összefogással, egységes elismerésben részesülhet az információs szakemberek komplex tudása. A kiosztott európai nívók száma is azt tükrözi, hogy nem generál óriási igényt a rendszer, ami sajnos lassítja is a honosítás folyamatát. Ennek okán sem gondolom, hogy a magas kvalitású szakembereink nagy létszámban válnak országunk elhagyóivá a tanúsítvány megszerzésével. Természetesen magam is tudom, hogy a legnagyobb elismerést az elégedett olvasók, a sikeresen megírt pályázatok, a hangulatos és népszerű rendezvények, a gyermeki rácsodálkozások, a támogató szavak adják, ám az életen át tartó tanulás folyamatában szüksége van mindenkinek a mérföldkövekre, „a hétpróbákra”. A fejlődés, a fejlesztés körforgásában az ilyen lehetőségek teremtik meg a továbblépést. Támogatom a CERTIDoc-ot, mert

- megteremti a lehetőségét egy objektív, független minősítésnek;
- védeni képes az információs szakemberek érdekeit, főként, ha érdekeltté is teszik az egyént;
- saját nyelvén viheti végig a jelentkező a minősítési eljárást;
- mobilis mind földrajzilag (Európában), mind foglalkoztatásban;
- egy szervezet és az adott személy versenyképességét növeli;
- nem kötelező érvényű, szabad akaratából kéri minősítését bárki;
- struktúrája adaptálható, jól kitalált forma (tény, nem kevés költséggel jár);
- hatással van az oktatásra, a továbbképzésre – iránymutató.

„A CERTIDoc nemcsak az egyéni előmenetelben

lehet hasznos, hanem mint oktatási téma is érdekes lehet. Mindenkinek szüksége van a karrierje során újra és újra írnia az önéletrajzát. Ha tisztában van kompetenciáival, akkor ütőképesebb életrajz írható.”³⁰ Az európai információ oktatása az EU-tagországok könyvtáros képzésében már az 1990-es években népszerűségnek örvendett. A magyar képzőhelyek (ELTE, a BDF, stb.) TEMPUS és LIS TEMPUS pályázatai az új európai tapasztalatok átadását és tantervbe építését valósították meg. Az uniós kompetenciarendszer integrálása a felsőoktatási képzésbe már 1999–2000 óta napirenden volt a NyME SEK Könyvtár- és Információtudományi Tanszékén is (akkor még Berzsenyi Dániel Főiskola). A szombathelyi és az eisenstadti tanszék ebben az időben a Phare CBC program keretében, regionális felsőoktatási együttműködésbe fogott, összehasonlító tanulmányok írásába, tanterv- és tananyag-fejlesztésbe. Ettől kezdve a hangsúly áttevődött a kompetencia-alapú képzésre.³¹

A lépések, amelyek a honosítás felé vezetnek, olykor az egyet előre, kettőt hátra ütemet vesznek fel. „Úgy tűnik, hogy egyes országokban egy kísérleti stádium után már nem igazán foglalkoznak vele. Sikertelen volt a folytatásra irányuló újabb közös európai pályázat is.”³² A francia egyesület (ADBS) új minősítési lehetőségeket vizsgál, amelyek nem kizárólag a szakmai tapasztalatokra épülnek, hanem pl. a továbbképzésekre. 2010 áprilisában kérdőívet küldtek szét a CERTIDoc-ban aktívan közreműködő könyvtári szövetségeknek, hogy értékeljék a jelenlegi helyzetet. Eredmény: *kevés a minősítés, új igények vannak.* Az ADBS adminisztrációs tanácsa úgy döntött 2010. december 9-én, hogy felfüggesztik a CERTIDoc minősítés kiadását. Nem kér fel több CERTIDoc „minősítő zsűrit”. Természetesen a pályázóknak megmarad a lehetőségük, hiszen továbbra is fordulhatnak a CERTIDoc ITALIA (Olaszország), SEDIC (Spanyolország), vagy a DGI (Németország) felé.³³ A francia ADBS visszakozik ugyan az európai minősítés folytatásától, ám a konzorciumi tagok nem partnerek a visszalépésben. Az eltökéltségük a tevékenység továbbvitelére stabil. Bizo-

nyítékul új módszereket ajánlottak a további együttműködésre. Terveikben a LIS Euroguide frissítése és a terminológia egyeztetése egy wiki formájában helyet kapott.³⁴

A magyar könyvtáros szakma elindult az úton, s jómagam csak remélni tudom, hogy lépéseik előre visznek, még ha megtorpanás és bizonytalanság mutatkozik olykor az európai és hazai törekvésekben. A LIS Euroguide és a CERTIDoc nem a múlttól szól, hanem a jövőről. Működése biztonságát azok az önkéntes munkát végző könyvtári és információs szakemberek teremtik meg, akik fantáziát és lehetőséget látnak benne, s ezért szervezik az együttműködést, a konzorciumi munkát!

„Általában életünk egyharmadát a munka teszi ki. Furcsa módon viszonyulunk hozzá: a legelmélyültebb és a legnagyobb megelégedést nyújtó perceket, büszkeségeket és identitást kapunk tőle [...] Ha az ember nem tűz ki olyan célokat, amelyek értelmet adnak életének, ha nem használja ki megfelelően szellemi adottságait, akkor mindezen jó érzések révén csak lehetőségeinek töredékét használja ki. [...] Aki megelégszik azszal, hogy „kertjeit művelje”, az nem élhet igazán jó életet. Álmod és kockázatok nélkül csupán az élet halovány látszatát tudjuk megvalósítani. A kivételes pillanatok teremtik meg a flow-élményt (a belefeledkezés vagy elköteleződés élményét), amelyek olyankor következnek be, ha az ember előtt meghatározott célok állnak.”³⁵

Miért ne lehetne cél az európai minősítés megszerzése? Lehet! Nekem az lett, és már nem CERTIDoc próbajátékosként, hanem valószínűságon, itthon Magyarországon!

Jegyzetek

1. A „Könyvtáros pálya vonzóbbá tétele” stratégiai munkabizottság feladatterve. <http://www.ki.oszk.hu/old/dok/bartosstrat.rtf> (Letöltve: 2011. február 10.)
2. LIS Euroguide. Budapest : OSZK Könyvtári Intézet, 2006. 75 p. http://www.certidoc.net/fr1/euroguide_hungarian.pdf (Letöltve: 2011. december 28.)

3. Mikor lesz CERTIDoc-minősítés Budapesten – a júniusi továbbképzés 1-2. - beszámoló a képzésről a KIT hírlevélben. <http://www.kithirlevel.hu/index.php?oldal=oldal&o=certidoc> (Letöltve: 2011. december 28.)
4. A CERTIDocról írt pl. KOVÁCSNÉ KORENY Ágnes (TMT, 2005.), HEGYKÖZI Ilona (3K, 2007., 2011.), PÁLVÖLGY Mihály (3K, 2007.), Agnes GREBOT (Könyvtári Levelező/lap, 2007) Agnes GREBOT és HANGODI Ágnes (Könyvtári Figyelő, 2008.), TÓSZEGI Zsuzsanna (3K, 2008.), a KATALIST és a KIT Hírlevél is.
5. Kovácsné Koreny Ágnes: CERTIDoc. In: TMT, 2005. (52. évf.) 2. sz. <http://goo.gl/eUB3m> (Letöltve: 2011. december 27.)
6. Sutter, Éric: CERTIDoc előadása. MKE "Versenyképes ország - versenyképes könyvtárossal" elnevezésű projekt záró konferenciája 2008. május 28-án. Forrás: Könyvtári Intézet honlapja <http://goo.gl/ZuE5R> (Letöltve: 2011. február 4.)
7. Id. még ADBS - L'Association des Professionnels de l'information et de la documentation honlapja: http://www.adbs.fr/certification-des-competences-27662.htm?RH=ACCUEIL&RF=METIER_CERTIF (Letöltve: 2011. december 28.)
8. A könyvtári terület stratégiai céljai 2003 - 2007 között. Budapest, 2002. december <http://ki.oszk.hu/content/konyvtari-terulet-strategiai-celjai-2003-2007-kozott> (Letöltve: 2011. december 28.)
9. Portál program – a könyvtárügy stratégiája 2008–2013. Budapest : OKM, 2007. december <http://ki.oszk.hu/content/portal-program> (Letöltve: 2011. december 27.)
10. Könyvtári minőségfejlesztés 21 projekt. Budapest, 2005. 13 p. <http://ki.oszk.hu/content/k-nyvt-ri-min-s-gfejleszt-s-21-projekt> (Letöltve: 2011. december 27.)
11. Vidra Szabó Ferenc: Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer. Budapest : Könyvtári Intézet, 2010. 21–24. p.
12. Éric Sutter az ADBS Certification igazgatói bizottságának és a CERTIDoc európai konzorcium titkárságának tagja, Agnes Grebot ADBS projektmenedzser, CERTIDoc értékelő
13. A válaszadó nem járult hozzá nevének említéséhez
14. Gaálné Kalydy Dóra interjúkérdésekre adott válaszaiból
15. Hangodi Ágnes és Gaálné Kalydy Dóra uo.
16. Horváth Sándor Domonkos uo.
17. Agnes Grebot és Bognárné Lovász Katalin uo.
18. A válaszadó nem járult hozzá nevének említéséhez
19. Bognárné Lovász Katalin uo.
20. Agnes Grebot uo.
21. Gaálné Kalydy Dóra és Pálvölgyi Mihály uo.
22. A - Les Eurocertifiés (certificats délivrés par ADBS Certification) <http://goo.gl/eGPWD> (Letöltve: 2011. december 28.)
23. 2 nuovi titoli di certificazione in Italia. <http://certidocitalia.splinder.com/>
24. Hegyközi Ilona uo.
25. Pálvölgyi Mihály uo.
26. Vö. az ADBS <http://goo.gl/eyyeO>, illetve a DGI eljárási díjai: <http://www.dgi-info.de/QualiZertifizierung.aspx> (Letöltve: 2011. december 28.)
27. Az európai digitális menetrend. Brüsszel : Európai Bizottság, 2010. <http://goo.gl/UsW9z> (Letöltve: 2011. április 20.)
28. Vö. Digitális Megújulás Cselekvési Terv 2010 – 2014. Budapest : NFM, 2010. 208 p. intézkedési területeivel. <http://goo.gl/UY2Nm> (Letöltve: 2011. április 20.)
29. Vö. a francia és német alkalmazásokat, amelyek szintén eltérést mutatnak. Rittberger, Marc: CERTIDoc – Zertifikation eines einheitlichen Berufsbilds in Europa. In: Information, Wissenschaft & Praxis, 2004. (55. évf.) 1. sz. p. 7. http://www.certidoc.net/fr1/CERTIDoc_IWP_2004.pdf (Letöltve: 2011. december 28.)
30. Agnes Grebot-val folytatott beszélgetés alapján
31. Vö. Pálvölgyi Mihály: Az Európai Unió mint téma a könyvtárosok hazai képzésében és továbbképzésében. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2004. 51. évf., 3–4. sz. 138. p. <http://goo.gl/nsPIb> (Letöltve: 2011. december 20.)
32. Hegyközi Ilona interjúkérdésekre adott válaszaiból
33. Gayon, Elisabeth: Certidoc – la fin. 2011. március 17. <http://referentieleninfodoc.wordpress.com/2011/03/18/certidoc-la-fin/> (Letöltve: 2011. március 17.)
34. Hegyközi Ilona: Lépésről lépésre az európai minősítés meg-honosítása felé. =Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2011. (20. évf.) 4. sz. 9. sz.
35. Csikszentmihály Mihály: Az öröm művészete : flow a minden-napokban. Budapest : Nyitott Könyvműhely, 2010. 36–70. p.